

men est, ut actus sit connaturalis operanti.

3. *Vera assertio.* — Nihilominus Sotus in 4. d. 49., q. 2, art. 4. negat visionem esse dicendam naturalem etiam respectu beati habentis lumen gloriæ, quia illa visio in se et absolute est supernaturalis. Scotus etiam et Durandus citati, cap. 15., inconueniens reputant, quod illa visio sit naturalis intellectui, qualibet in eo supposita perfectione per modum actus primi, ipsi enim ex hoc principio impugnant lumen gloriæ, quia non potest intellectus cum lumine habere magis connaturalem ordinem ad visionem, quam secundum se. Sed licet in hoc faveant huic sententiæ, in alio favent priori, in eo scilicet, quod posito lumine existimant sequi, actum debere esse naturalem, licet hoc reputent inconueniens.

4. Verumtamen resolutio facilis est ex his, quæ diximus, et ideo breviter respondetur, aliud esse loqui de illa visione absolute et secundum se, aliud respectu seu comparative. Priori modo constat ex dictis, visionem illam esse absolute supernaturalem actum, sive fiat per lumen, sive non, quia est talis ex vi suæ substantiæ et naturæ, quam semper obtinet eandem. Item quia semper est talis, ut nulli substantiæ creatæ possit esse connaturalis et hoc est esse simpliciter et absolute supernaturalem. Posteriori autem modo potest illa visio comparari vel ad lumen, vel ad intellectum, vel ad totum compositum, scilicet intellectum informatum lumine, vel simpliciter ad hominem, vel angelum. Respectu luminis connaturalis est visio, ut patet ex dictis, et hoc probant fundamenta primæ sententiæ. Respectu vero intellectus semper est visio supernaturalis, etiam si in illo supponatur lumen et sive comparatio fiat ad intellectum ut principium agens, sive ut recipiens. Primum patet, quia dictum est, intellectum, etiam quando cum lumine concurrat, operari ultra naturalem virtutem, per potentiam obedientialem activam et instrumentum Dei, in quo differt hæc actio a calefactione procedente ab aqua calida, quia tota est a calore, ut principio connaturali. Secundo probatur ex parte principii passivi, nam (ut dictum est) visio fit et educitur de sola potentia obedientiali intellectus. At vero si comparatio fiat cum toto composito: vix potest simpliciter responderi, sed sub distinctione: nam illud compositum mixtum est, seu constans ex re naturali et supernaturali. Placeat tamen modus respondendi Cajetani, quod ratione luminis ille actus dicatur connaturalis, quia lumen est veluti ultima forma consti-

tuens intellectum in actu primo et ratione illius formæ debitum est, ipsi intellectui, ut elevetur ad modum agendi et recipiendi necessarium ad hujusmodi actum et ideo intellectui sic elevato simpliciter est connaturalis ille actus. Homini autem vel angelo simpliciter est dicendus supernaturalis, quia comparatur ad substantiam, cui absolute est supernaturalis, quia est supra omne debitum illius.

5. Circa posteriorem sensum, ille actus intellectus dicitur naturalis, qui non pendet a voluntate, vel quoad specificationem, vel quoad exercitium, sed naturaliter manet, positus principii ejus. Et quidem de specificatione nulla potest esse quaestio; nam cum ille actus sit clarus et evidens, non potest aliter esse quam sit, unde clarum est in illo esse necessitatem quoad specificationem. Tamen de necessitate quoad exercitium videtur esse posse aliqua ratio dubitandi. Quia intellectus natura sua pendet a voluntate in agendo, saltem quoad applicationem et exercitium, sed in illa visione nulla intercedit specialis ratio, ob quam hic naturalis ordo mutetur, ergo. Confirmatur, quia intellectus non concurrat ad illum actum per facultatem naturalem, ut naturalis est, ergo ex parte intellectus et naturæ ejus, non potest actus ille habere necessitatem: nec vero ex parte Dei, qui est principale agens elevans intellectum, quia Deus secundum se libere agit, et quando elevat causam secundam ad agendum, accommodat se naturæ ejus.

6. *Assertio D. Thomæ.* — Nihilominus dicendum est, illam visionem esse naturalem, id est, necessariam, etiam quoad exercitium. Sumitur ex D. Thomæ, 1 part., quaest. 10, artic. 5, ad 1, ubi ait illam visionem mensurari aeternitate participata, quia est immutabilis ab intrinseco. Quod ibi Cajetanus et omnes Thomistæ sequuntur, et in 1, 2, quaest. 5, art. 4. Nec dissentiunt alii theologi, qui communiter docent visionem illam mensurari vel aeternitate, vel ævo. Est etiam valde consentaneum illi visioni, ut beatitudo perfecta est, quia beatitudo perfecta debet esse immutabilis. Potestque a fortiori suaderi ex voluntate, quia charitate informata necessario amat Deum clare visum, ergo multo magis intellectus informatum lumine necessitatur ad videndum. Probatur consequentia, quia non minori impetu naturæ fertur intellectus in objectum et finem suum quam voluntas in suum, et alioqui intellectus non est potentia formaliter libera sicut voluntas.

7. Secundo sic potest declarari, quia intellectus in primo actu suo non pendet a volun-

tate, quia voluntas necessario supponit objectum cognitum et ideo primus actus intellectus semper est naturalis, vel per se, si talis actus ex natura sua et per se sit primus, vel ex accidenti, si tantum per accidens hic et nunc sit primus. At vero illa visio, per se et natura sua, est in suo ordine primus actus, et ideo cum primo elicitor, non potest pendere ab applicatione voluntatis, volentis videre DEUM, quia illa visio per se nihil supponit, quod excitet voluntatem ad hujusmodi actum; ergo signum est intellectum informatum lumine, ex se, esse determinatum ad talem actum, et ideo non pendere ex applicatione voluntatis. Exemplum item esse potest in angelo cognoscente se ipsum; nam quia ille actus, natura sua, est primus in illo ordine, est etiam quasi fundamentum omnium aliorum, imo etiam omnium actuum voluntatis angelicæ, et ideo est ab intrinseco necessarius et independens a voluntate angeli, ut est communior opinio in prima parte, quaest. 58. Ad eundem ergo modum comparatur visio Dei ad beatos seu ad gratiam perfecto modo operantem.

8. Unde etiam potest ultimo declarari, quia lumen intellectuale naturaliter determinatur ad suum primarium et connaturale objectum et maxime proprium, et ideo quilibet angelus naturaliter intuetur se et DEUS primario ac per se necessario videt se ipsum, lumen autem gloriæ habet pro objecto maxime connaturali, et primario essentiam Dei, naturaliter ergo determinatur ad visionem ejus, et in hoc assimilatur lumini divino per essentiam, cujus est altissima participatio. Ex quibus expedita est ratio dubitandi, quia neque omnis actus intellectus pendet ab applicatione voluntatis, neque necesse est ut Deus elevet intellectum ad hunc actum cum dependentia a voluntate, sed juxta exigentiam et naturam talis luminis, quod in hoc multum differt a lumine fidei, quod est obscurum et a pia affectione pendens.

CAPUT XVIII.

AN VISIO DEI SIT COGNITIO QUIDDITATIVA ET INTUITIVA DEI, HABEATQUE OMNES CONDITIONES PERFECTÆ SCIENTIÆ.

1. *Ratio dubitandi.* — Ratio dubitandi esse potest, quia quidditativa cognitio rei simplicissimæ est comprehensiva ejus, at visio Dei non potest esse comprehensiva illius, ut supra ostensum est, ergo nec quidditativa cognitio esse potest. Major declaratur, quia ut aliqua cogni-

tio quidditativa sit, debet totam essentiam rei manifestare usque ad ultimam quasi differentiam seu rationem constitutivam ejus, non potest autem amplius ad comprehensionem desiderari: maxime in Deo, qui nec causas habet, nec proprietates a sua essentia distinctas, ut ostensum est.

2. *Prima conclusio.* — Dicendum imprimis est cognitionem illam esse evidentem et claram ac certam ac proinde perfectam scientiam Dei. Conclusio est certa, nam visio illa opponitur obscuræ et ænigmaticæ cognitioni et dicitur esse facie ad faciem 1, Corinth. 13, ubi etiam habetur illud: *Tunc cognoscam sicut et cognitus sum*, et illud: *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est*. Unde colligimus visionem illam excludere obscuritatem fidei, ac proinde esse claram et evidentem manifestationem Dei. Quod etiam satis declaravit Joannes, prima epistola, cap. 3, dicens: *Videbimus eum sicuti est*, nam verbum *videndi* cum aliis circumstantiis claram cognitionem dicit. Item est hoc necessarium, ut cognitio illa satiet appetitum hominis fidelis quaerentis Deum: hoc autem præstat illa cognitio, juxta illud Psal. 16: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Et ideo etiam dicitur visio illa excludere spem, ad Rom. 8. Ratio denique declaratur; quia illa cognitio non nititur aliquo medio extrinseco, neque auctoritate dicentis, neque probabili ratione; ergo fundatur in ipsa evidentia rei visæ in se, ut præ se fert nomen ipsum visionis. Probatur consequentia, quia impossibile est veritatem aliquam intelligibilem videri in se et sine medio, nisi aperte et clare. Adde, cognitionem illam, non solum esse evidentem, sed etiam evidentior omnino alia cognitione creata, etiam cognitione primorum principiorum, quod patet, tum ex perfectione principii, quia procedit a lumine perfectissimo et altioris ordinis, tum ex parte objecti, cujus veritas simplicissima est et in se maxime clara et una. Unde etiam fit cognitionem illam esse certissimam et summe infallibilem, quia omnis cognitio evidens est certa, et quo illa est evidentior aliis, eo est certior. Item ostendit veritatem summe necessariam, ergo generat assensum summe infallibilem.

3. *Dubium.* — Hic vero inquiri potest an sit certior fide, sed de hoc latius in proprio loco; dubitationem nunc breviter dico, quantum ad excludendam ex parte objecti, et periculum falsitatis esse illas cognitiones æquales, quia utraque fundatur in divina veritate, tamen quantum ad positivam perfectionem visio illa po-

test dici certior non solum ex parte subjecti, quod necessitat, et ab eo excludit omnem motum dubitationis, sed etiam quia habet omnem perfectionem quæ reperitur in fide, et aliquid amplius. Procedit enim ex lumine supernaturali et perfectiori, et fundatur in prima veritate, non loquente, sed in se existente et manifestante totam suam primam veritatem et essendi necessitatem, in qua fundatur infallibilitas et certitudo fidei. Et præterea superat illa visio in evidentia et quodammodo comparatur ad fidem, sicut scientia subalternans ad subalternatam, ostendit enim originem, unde fides habet certitudinem suam. Est ergo visio non solum evidentior, sed etiam certior.

4. *Secunda conclusio.* — Dico secundo visionem illam esse quidditativam et intuitivam cognitionem DEI. Ita sentit D. Thomas, 1 p., q. 12, artic. 12 et 13, et in 4, d. 49, q. 2, art. 3, et quæst. 8, de Veritate, artic. 1, ad 8, et docet Cajetanus, d. qu. 12, artic. 1, in principio, ubi recte declarat quæ dicatur cognitio quidditativa. Eam enim nihil aliud esse intelligimus quam propriam rei cognitionem per essentiam vel per propriam speciem ejus: per quam de illa re cognoscuntur omnes proprietates essentielles ejus. Nihil enim amplius desiderari potest ad quidditativam cognitionem: hæc autem omnia habet illa visio respectu DEI, ut ratio dubitandi in principio facta probat, et latius in capitibus sequentibus declarabitur. Atque hinc etiam constat visionem illam esse cognitionem intuitivam. Quin potius addo contra Scotum in 2, d. 3, qu. 9, et in 4, d. 49, q. 11, non posse esse quidditativam cognitionem Dei, quin simul etiam sit intuitiva. Quod bene docuit Durandus, q. 3 Prologi, et Capreolus in 2, d. 3, q. 2, ad argumenta contra 6 conclusionem, et d. 23, quæst. 1. Ratio est, quia non potest cognosci quidditative Deus, quin cognoscatur actu existere, quia de essentia ejus est actu existere: cognitio autem intuitiva dicitur, qua videtur res ut existens et sub omnibus conditionibus existentiae.

5. *Effugium.* — *Refutatur.* — Responderi autem potest, non satis esse ad cognitionem intuitivam, quod cognoscatur res ut existens, nam de re absente possumus cognoscere evidenter eam existere, oportet ergo ut cognoscatur res ut præsens, posset autem aliquis per speciem cognoscere quidditatem Dei et existentiam ejus, non tamen intueri illum ut præsentem. Sed hoc fieri non potest: quia licet per causam vel effectum possit cognosci res ut existens, etiam si absens sit et in se non videatur;

tamen quod existentia rei evidenter cognoscatur in se ipsa absque alio modo cognito, intelligi non potest absque præsentia rei, maxime si talis cognitio sit propria ipsius rei prout in se est. Deinde inquiri quid nomine *præsentiae* intelligatur, si enim est indistantia localis, hæc et necessaria non est ad intuitivam visionem, ut patet in visu corporeo et intellectu angelico, qui intueri potest res etiam si loco distent, et præterea hoc non habet locum in Deo, qui cum sit immensus, videri non potest ut loco distans a vidente. Aut illa præsentia est objectiva et hæc deesse non potest respectu actus, quia fit per ipsammet visionem; ergo non potest esse visio rei existentis in se ipsa et prout in se est, quin illa res sit objective præsens intellectui per ipsam visionem.

6. *Obiectio.* — *Responsio.* — Dices, hanc præsentiam in hoc consistere, quod objectum per se ipsum adsit potentiae, et jungatur illi ad efficiendam intuitionem sui. At hoc etiam reperitur in visione Dei, ut visum est. Et præterea falsum est, hoc per se requiri ad visionem intuitivam ut sic, fieri enim potest per speciem objecti, etiam si ipsum per se non sit intra ipsam potentiam, ut patet in visu corporeo, et cognitione intuitiva quam unus angelus habet de alio, et ideo dixit D. Thomas Quodlib. 7, quæst. 1, non obstare cognitioni immediatæ ac intuitivæ, quod fiat per speciem. Et ratio clara est, quia cognitio non habet, quod sit intuitiva formaliter ex principio efficienti, sed ex modo quo terminatur immediate ad objectum in se, et prout in se existit et hoc habere potest, sive fiat per speciem, sive alio modo; est ergo visio Dei quidditativa, necessario etiam intuitiva.

7. *Ad rationem dubitandi.* — *Primum dubium.* — *Resolutio.* — Ratio dubitandi in principio posita post discursum sequentium capitulum tractanda est, est enim maxima difficultas hujus materiae. Nunc breviter negatur sequela, quia plus ad comprehensionem requiritur quam ad quidditativam cognitionem, quid autem illud sit paulatim explicabitur. Nunc super est expedire nonnulla brevia dubia quæ de proprietatibus illius visionis interrogari possunt. Unum est, an illa visio sit cognitio simplex et incomplexa: quod tractant Ochamus in 4, quæst. 13, et ibi supplement., Gabriel, Scotus et alii, distinct. 49. Dico tamen breviter esse simplicem cognitionem sine ulla comparatione vel discursu. Est enim scientia altioris et divini ordinis, unde sicut Deus sine compositione videt prædicatum in subjecto, et eorum unionem inter se, et effectum in causa, seu conclusionem in principiis,

ita multo magis videt beatus simplici intuitu omnia quæ per eam scientiam cognoscit. Quod quidem maxime verum est de visione illa, quatenus ad Deum terminatur, nam, ut sic, etiam ex parte objecti simplicissima est, quia in eo ostendit simplicissimam veritatem in qua nulla est compositio. Si vero terminatur ad creaturam, etiam, ut sic, est in se simplex, quia per unam simplicissimam et eminentissimam speciem ostendit omnia, ac denique est unus et idem actus simplicissimus cum ipsa visione Dei. Eminenter tamen continet vim compositionis et discursus. Neque in hoc est ulla difficultas, quia licet homini sit naturale per compositionem et discursum cognoscere, tamen supernaturaliter elevari potest ad altiorum modum cognoscendi.

8. *Secundum dubium.* — *Responsio.* — Secundo solet inquiri an hæc cognitio sit apprehensiva vel etiam judicativa. Quia non solemus ferre judicium, nisi componendo et unum alteri tribuendo. Unde Bonaventura in 3, d. 14, artic. 1, qu. ult., videtur distinguere visionem a judicio: formidat enim concedere eum qui videt Deum judicare de ipso Deo, sed solum de sua visione, quod sit conformis Deo. Sed neque ipse perstitit in ea sententia, nec dubitari potest quin illa visio sit perfectissimum judicium, quia per illam perfecte cognoscit beatus, v. g., quod Deus sit et quod sit perfectus, omnipotens, sed nihil aliud est per intellectum judicare de aliqua re quam cognoscere quid illi rei conveniat, seu veritatem quæ in illa reperitur. Item notitia judicativa non repugnat cum simplicitate, nos enim propter imperfectionem componimus ad judicandum; Deus autem et angeli per simplices actus judicant de quacunque veritate, sive in se simplex, sive composita sit, ergo idem facient beati per illam visionem quæ est perfectior scientia quam angelica, et est eminentissima participatio divinæ scientiæ. Unde ad hoc judicium non oportet intelligere reflexionem illam, et quasi comparationem visionis ad objectum, sed satis est directa cognitio perfecta ipsius objecti de quo judicat, quod et quale sit.

9. *Tertium dubium.* — Tertio quæri solet an illa visio sit directa tantum vel etiam reflexa. Nam Ochamus, supra quæst. 13, artic. 10, quem sequuntur Gabriel in 3, d. 14, et supplement. ejus in 4, d. 49, negant illam visionem esse reflexam, sed tantum directam, existimantes non posse has duas rationes eidem actui convenire. Quia, ut notitia sit reflexa, existimant necessarium esse, ut sit etiam complexa. Unde infe-

runt posse aliquem esse beatum videndo Deum, qui omnino ignoret, se videre Deum et se esse beatum. Nam hæc cognitio includit actum reflexum, qui cum sit a visione distinctus, erit ab illa separabilis. Mihi autem imprimis falsum videtur notitiam reflexam debere esse necessario per compositionem, quia nulla est ratio vel fundamentum, propter quod talis necessitas afferatur. Item quia alias angeli non possent reflexionem facere super suos actus nisi componendo, quod est frivolum, nam si alias veritates possunt cognoscere simpliciter, cur non hanc, scilicet, scire se cognoscere? Denique divina scientia eminentissime continet reflexionem et cognitionem sui cum summa simplicitate: unde valde probabile judico illam visionem intime et per se ipsam esse reflexam, ita ut non possit beatus videre Deum, quin videat, se videre. Nulla est enim ratio cur hoc repugnet eidem actui: nam sicut lux manifestando alia, se etiam manifestat, ita facile hoc intelligi potest in eodem actu intellectus, imo hoc maxime pertinet ad perfectam claritatem et certitudinem ejus. Adde hoc etiam spectare ad perfectionem beatitudinis, et per se esse maxime credibile de illa visione, quæ participatio divinæ scientiæ est in supremo gradu et ordine. Atque ita sensit Bonaventura 3, dicta distinct. 14, art. 1, quæst. 3, ad ultimum.

10. *Quartum dubium.* — Quarto interrogari solet an illa visio sit scientia practica, vel speculativa, vel utrumque simul. Sunt enim opiniones variæ. Prima affirmat tantum esse scientiam practicam, quia est regula voluntatis quam movet ad operandum et dicitur quid secundum rectam rationem agendum sit. Sic Scotus, in Prologo, quæst. 4, ubi non loquitur in particulari de visione, sed de theologia et de quacunque cognitione creata Dei, imo idem probabile censet de increata scientia quam Deus habet de se, de qua infra libro tertio dicemus.

11. *Secunda opinio.* — Secunda opinio est, illam scientiam tantum esse speculativam, quia est de objecto non operabili a nobis. Quæ tribuitur D. Thomæ, 1, 2, qu. 3, art. 5, et sumitur etiam ex eodem 2, 2, q. 181, art. 4. Citatur etiam Paludanus in 4, d. 49, quæst. 3, artic. 2. Ille tamen in beatis ponit scientiam speculativam et practicam, ut necessariam ad integrandam beatitudinem, et fateatur visionem ipsam esse scientiam speculativam: dubium tamen relinquit an practica sit ab illa distincta neene.

Tertia opinio. — Est ergo tertia opinio, quod simul sit practica et speculativa, sicut D.

Thomas docuit de Theologia, 1 p., quaestione 1, art. 4. Sic Cajetanus 12, quaest. 3, art. 5, Sotus 4, distinct. 49, quaestione 1, artic. 4, ubi Richardus, artic. 1, quaestione 8, idem sentit. Differt tamen ab aliis, quia existimat illam visionem principaliter esse practicam quam speculativam, quia principaliter ordinatur ad amorem. Alii e contrario dicunt principaliter esse speculativam, quia primum illa est, quod sit quidditativa cognitio naturae divinae, et ut sic, est speculativa, hinc vero consequenter habet, quod sit affectiva, seu directiva voluntatis, ex quo habet quod practica sit.

12. *Lis componitur.*—Hæc disceptatio solum de modo loquendi esse solet, ideoque ita videtur breviter expedienda. Considerari enim potest illa visio, vel ut est de Deo ipso, vel ut in illo et per illum aliqua alia manifestare potest. Priori modo dico esse simpliciter et omnino speculativam, quia est suprema contemplatio primæ veritatis, et est de re nullo modo operabili a vidente. Imo licet simul videatur Deus ut diligibilis ab ipso vidente et ideo respectu amoris videatur esse de re operabili et regulabili ab ipso; nihilominus etiam sub illa ratione non censeo esse practicam, ut infra etiam de ipsa scientia Dei dicam. Quia neque est practica per modum artis, seu scientiæ factivæ, quia non docet, quomodo sit eliciendus amor, seu phycice faciendus, ut per se constat, nec est practica per modum prudentiæ, quia ille amor necessarius est; unde non regulatur per prudentiam, sed per suum objectum; unde illa visio non excitat amorem practico modo, sed per solum contemplationem objecti applicando illud.

13. At vero prout illa visio judicat de aliquibus actionibus extra Deum, potest esse practica. Primo per modum prudentiæ, quatenus per illam visionem judicare potest beatus de aliis rebus agendis, vel vitandis secundum divinam rationem, seu voluntatem. Secundo per modum artis, quia illa visio conferre potest cognitionem, quæ de se sufficiat ad dirigendam artificiosam operationem. Neque enim est inconveniens, ut scientia altioris ordinis utramque rationem complectatur, præsertim cum ex vi primarii objecti speculativa sit, practica vero solum circa secundarium objectum. Ex quo intelligere licet, visionem illam, quatenus formaliter pertinet ad beatitudinem essentialem, esse tantum speculativam et non practicam et hic est sensus divi Thomæ 12, quaestione 3, articulo 5. Quia illa visio non est beatitudo, nisi prout terminatur ad rem increatam: quia solum objectum increatum est beatitudo objec-

tiva essentialis, ut in 1. 2, loco citato latius tractandum est.

CAPUT XIX.

SIT-NE DEI VISIO EJUSDEM SPECIEI ESSENTIALIS IN OMNIBUS BEATIS, ITA UT DEUS UNO TANTUM MODO VISIBILIS SIT.

1. Hæc quaestio, ad declarandam amplius perfectionem illius visionis et hoc attributum invisibilitatis DEI conferre potest. Supponimus autem visionem illam et ratione objecti excedere in perfectione essentiali omnes cognitiones aliarum rerum extra Deum et ratione modi essentialiter differre ab omni cognitione Dei, qua non videtur Deus, prout est in se, eamque superare. Quæ duo et per se nota sunt et ex discursu capitis fient notiora. Inquirimus ergo, an in illa visione sit essentialis diversitas.

2. *Prima opinio.*—Primus dicendi modus esse potest, esse in illa visione specificam diversitatem, ita ut omnis beatus, qui perfectionem habet beatitudinem, habeat etiam visionem essentialiter perfectiorem. Primo quidem, quia unus videns Deum, est essentialiter beator alio, sed essentia beatitudinis est in visione, ergo oportet, ut is, qui beator est, habeat visionem essentialiter perfectiorem, alioqui non esset essentialiter beator, sed accidentaliter.

Secundo possumus argumentari, quia visiones non eodem modo manifestant Deum, sed quædam ostendit ipsum cum habitudine ad plures creaturas, quam alia, quæ diversitas non potest oriri nisi ex specifica distinctione, ut videtur, ergo. Probatur minor, quia visio est imago quædam rei cognitæ, sive illa sit Deus, sive creatura, sed non videtur posse intelligi, quod duæ res omnino ejusdem speciei, et in se indivisibilis in entitatibus suis, sint imagines rerum diversarum, cum ratio imaginis sumatur ex ordine ad rem representatam, ergo. Nec refert, si dicatur, Deum representari primario et creaturam secundario; quia quidquid de hoc sit, nihilominus illa indivisibilis entitas visionis immediate representat creaturam in se ipsa, etiamsi illi hoc conveniat ratione alterius objecti et ideo dicitur secundario convenire.

3. Tertio saltem in intellectibus speciei diversis erit illa visio speciei diversa, id est, in angelis erit visio alterius speciei, quam in hominibus et similiter in angelis inter se juxta specificam diversitatem eorum, ut opinatur Major in 4., distinct. 48., quaest. 11. Et ratio ejus-

est, quia a potentiis speciei distinctis necesse est, prodire actus speciei diversos. Quam opinionem probabilem existimat Paludanus ibi, quest. 5, licet affirmare non audeat. Quod si inferas, consequenter dicendum esse, intellectum nobiliorem in speciei elicere visionem specificè perfectiorem, Major concedit sequelam, et videtur loqui consequenter, quia si non obstante specifica diversitate intellectuum, posset inferior intellectus elevari ad eliciendam visionem essentialiter perfectiorem, ergo et ad eliciendam æque perfectam, atque adeo ejusdem speciei, ergo ex diversitate specifica intellectuum non posset colligi diversitas specifica visionum, quod est destruere ipsius sententiam. Loquitur ergo consequenter et ita etiam docet, infimum angelum habere visionem Dei essentialiter perfectiorem, quam animam Christi. Quod si ulterius inferas, esse etiam magis beatum talem angelum: negat sequelam, quia ille excessus, inquit, in specifica perfectione potest compensari per plures gradus intentionis et claritatis in inferiori speciei. Imo sunt, qui dicant, specificam visionum diversitatem, seu inæqualitatem nihil referre ad diversitatem beatitudinis, quia licet visiones in ratione visionis differant speciei, in ratione beatitudinis erunt ejusdem speciei, quia quod beatificat, est Deus clare visus, et hoc ejusdem rationis est in omnibus; etiam si entitates visionum inter se speciei differant in genere entis. Atque eadem ratione sola inæqualitas in speciei visionis non sufficit facere magis beatum, sed hoc aliunde sumendum erit ex parte objecti visi.

4. *Prima conclusio.*—Dicendum primo, de facto in omnibus beatis visionem beatificam esse ejusdem speciei essentialis, atque adeo illam visionem esse actum cognitionis summe perfectum, qui esse potest in intellectu creato secundum legem ordinariam. Hæc est communis sententia theologorum quam supponit D. Thomas, 1 part., quaest. 12, ubi generatim loquitur de intellectu creato, angelico et humano, et art. 5, censet lumen gloriæ esse idem in omnibus et art. 6, addit, inæqualitatem visionis summi ex majori, vel minori intentione luminis. Expressius hoc docuit Durandus in 2, distinct. 23, quaest. 2, et in 3, distinct. 14, quaest. 1, et in 4, distinct. 49, qu. 6; Marsilius in 3, qu. 10, artic. 2; Sotus in 4, distinct. 49, quaest. 3, artic. 2. Et ratio theologica est, quia homines dicuntur in beatitudine futuri æquales angelis, Matth. 22. Quod patres et expositores intelligunt præcipue dictum esse ratione visionis

beatæ; erunt ergo in hac æquales et non in gradu, vel claritate, ut infra videbimus; ergo in ratione saltem specifica et essentiali. Quod bene confirmat Durandus, quia gratia est ejusdem speciei in angelis et hominibus et similiter charitas per se infusa, ut constat ex 1. part., quaest. 62, et ex materia de Gratia. Et ex Augustino, libro de Correctione et Gratia, cap. 11 et 12, de Civitate cap. 9. Anselmus, lib. de Casu Diab., cap. 1 et ferre per totum librum.

5. *Prima ratio.*—Et adjungi potest ratio, quia gratia et participatio divinæ naturæ altioris ordinis, unde a solo Deo infunditur et ad illam creatura intellectualis solum est in potentia obedienti, non ergo est, unde in gratia sanctificante reperitur diversitas specifica, ergo neque in visione beata; nam illa visio, natura sua, est actus proportionatus tali gratiæ et ultimus finis, ac beatitudo naturalis illi. Et hanc rationem attigit D. Thomas, quaest. 9, de Verit. art. 1 ad 17, ubi concludit, lumen gloriæ esse ejusdem speciei in angelis et hominibus.

6. *Secunda ratio.*—Declaratur secundo hoc modo, quia de hominibus inter se nullus unquam theologorum dubitavit, quin visiones beatificæ in eis sint ejusdem speciei, quia omnes homines sunt ejusdem naturæ specificæ; ergo ordinantur ad finem et beatitudinem ejusdem speciei: et ita Scriptura sacra semper promittit omnibus idem præmium per eandem beatitudinem, quod saltem necesse est intelligi de identitate specifica et essentiali beatitudinis; ergo et visionis. Nam hic non est sermo de beatitudine objectiva, quæ non tantum est una speciei, sed una numero secundum fidem. Loquimur ergo de beatitudine formali, quæ est ipsa visio Dei, quatenus attingit Deum, qui est beatitudo objectiva, ergo si visio est speciei diversa, forma beatificans, ut sic, erit speciei diversa; ergo si in visione, ut visio est, datur diversitas specifica, etiam in formali beatitudine necessario danda est et qui habuerit perfectiorem visionem in speciei, erit sine dubio perfectiori modo beatus essentialiter, præsertim si cætera sint paria. Ergo te converso, si tota humana natura de se ordinatur ad eandem beatitudinem formalem, essentialiter æqualem, necesse est, ut ordinetur ad visionem ejusdem rationis. Sicut quia elevata est ad justitiam et sanctitatem ejusdem ordinis et rationis, necesse est, ut in tota humana natura gratia formaliter justificans sit ejusdem rationis, quamvis in ea esse possit latitudo et graduum inæqualitas.